

Europæisk politisk samarbejde (EPS)

Lige siden undertegnelsen af Rom-traktaten i 1957 har der været en voksende erkendelse af, at et samarbejde på det udenrigspolitiske område ville være et naturligt og ønskeligt sidestykke til det økonomiske samarbejde inden for De europæiske Fællesskaber. Bestræbelserne på at skabe et udenrigspolitisk samarbejde blev i første omgang ikke så vellykkede, som udviklingen i det økonomiske samarbejde. Først efter forskellige forgæves forsøg på at nå en aftale mellem medlemsstaterne i løbet af tresserne blev det europæiske politiske samarbejde (EPS) etableret i 1970 gennem vedtagelsen af Luxembourg-rapporten eller Davignon-rapporten.

Efter Danmarks, Irlands og Storbritanniens tiltrædelse vedtoges under det første danske formandskab den 23. juli 1973 den såkaldte Københavns-rapport, hvori de nu ni medlemslande bekræftede og præciserede den i Luxembourg-rapporten indeholdte målsætning for det udenrigspolitiske samarbejde.

Efter Grækenlands tiltrædelse vedtog de 10 EF-lande den 13. oktober 1981 under det seneste britiske formandskab den såkaldte London-rapport, der indeholder en

beskrivelse af udviklingen i EPS og nogle retningslinier for en styrkelse og effektivisering af samarbejdets maskineri.

Disse tre politiske rapporter udgør de grundlæggende dokumenter for EPS.¹⁾ Den højtidelige erklæring om Europæisk Union af 19. juni 1983 indebærer ingen ændringer i grundlaget for det udenrigspolitiske samarbejde.

I. EPS' struktur og arbejdsformer

Til forståelse af EPS er det nyttigt at fremhæve en række forskellige særtræk, som adskiller det fra det kommunautaire samarbejde under Rom-traktaten.

EPS er et mellemstatsligt samarbejde mellem suveræne stater. Der er ikke oprettet særlige institutioner. Det er ikke-juridisk bindende, men et politisk samarbejde mellem EF-landene vedr. gensidig information, konsultation og - hvor det findes påkrævet eller ønskeligt - fælles aktion i udenrigspolitiske spørgsmål.

Rom-traktaten foreskriver, at EF-ministerrådets beslutninger i visse tilfælde træffes ved kvalificeret eller simpel majoritet. Beslutninger inden for EPS træffes altid ved enstemmighed. Der er tale om en flexibel og pragmatisk samarbejdsform, hvor EF-landene koordinerer deres standpunkter i udenrigspolitiske spørgsmål, og som gradvist har udviklet sig fra sag til sag.

Det, der er det helt centrale ved EPS, og som profilerer det i forhold til andre

*Kontorchef i
Udenrigsministeriet.
Indholdet af denne artikel
repræsenterer alene forfatterens
synspunkter.*

former for udenrigspolitisk samarbejde, hvori Danmark og andre EF-lande også deltager, f.eks. NATO og Europa-rådet, er forpligtelsen for hver af de 10 medlemslande til at konsultere hinanden om alle vigtige udenrigspolitiske spørgsmål, der berører Europas interesser, før endelig stilling tages. Såfremt der ikke kan opnås enighed om en fælles holdning, er hver af medlemsstaterne frit stillet. Ingen af dem har således opgivet deres udenrigspolitiske handlefrihed.

EF-ministerrådsmøder finder altid sted enten i Bryssel eller i Luxembourg. Møder inden for EPS afholdes i princippet i formandskabets hovedstad. Inden for de senere år har der imidlertid været en stigende tendens til også at holde EPS-udenrigsministtermøder i tilslutning til EF-udenrigsministerrådsmøder, når der viser sig behov herfor. Sådanne møder afholdes selvsagt som alle andre EPS-møder på basis af enstemmighedsprincippet i overensstemmelse med de tre EPS-rapporter.

Udenrigsministrene mødes i princippet to gange under hver formandskabsperiode til formelle EPS-møder. Endvidere afholder ministrene i samme periode et uformelt møde uden tilstedeværelse af embedsmænd og uden egentlig dagsorden.²⁾ Udenrigsministrenes drøftelser forberedes af den politiske komité, der består af de 10 udenrigsministres politiske direktører. Hver politisk direktør har en særligt udpeget medarbejder fra sit udenrigsministerium, en »europæisk korrespondent«, der bistår sin direktør med forberedelsen af arbejdet i den politiske komité. De ti »europæiske korrespondenter« mødes i korrespondentgruppen, der udarbejder konklusionsreferater (»relevé de conclusions«) fra den politiske komités møder. Gruppen har endvidere til opgave at følge iværksættelsen af det politiske samarbejde og at studere problemer af

organisatorisk og almen karakter, f.eks. forberedelsen af London-rapporten.

Den politiske komité, der holder to-dages møder hver måned, er endvidere ansvarlig for styringen af arbejdsgruppernes arbejde. Arbejdsgrupperne beskæftiger sig med emner som Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa (CSCE), Østeuropa, Middelhavslandene, FN, Mellemøsten, Afrika, Asien, Latinamerika, nedrustning og Den euro-arabiske Dialog. Der afholdes ca. 50 møder pr. halvår i arbejdsgrupperne. Udover disse møder, der altid finder sted i formandskabets hovedstad, er der utallige møder mellem de Ti's ambassadører i tredielande samt ved internationale organisationer (først og fremmest FN) og konferencer. Arbejdssprogene er fransk og engelsk.

Det politiske samarbejde står ikke stille mellem møderne. Gennem et særligt telex-net »Coreu« (*Correspondance Européenne*) opretholdes en løbende kommunikation mellem hovedstæderne. Der udveksles ca. 5000 Coreu-telexer om året. Herved sikres en løbende dialog mellem udenrigsministrene og deres embedsmænd. Ved London-rapporten er proceduren for hastemøder i tilfælde af internationale kriser blevet forbedret; den politiske komité -eller udenrigsministrene- træder sammen med 48 timers varsel, hvis tre medlemslande ønsker det.

Udenrigspolitiske spørgsmål drøftes også i Det europæiske Råd, der består af EF-landenes stats- eller regeringschefer bistået af deres udenrigsministre. Rådet, der træder sammen tre gange om året, fungerer således som en slags overbygning for såvel det kommunautaire som det politiske samarbejde.

De midler, som EF-landene benytter sig af i deres bestræbelser på at nå til fælles standpunkter og eventuel fælles handling

over for de forskellige begivenheder i verden, er de klassiske, diplomatiske redskaber. De fælles standpunkter manifesterer sig gennem officielle erklæringer, henvendelser til andre regeringer, gennem koordinerede forhandlinger, fælles indlæg og koordinerede afstemningspositioner i internationale organer. I nyere tid har EPS også gjort brug af mere operative instrumenter, f.eks. formandskabets kontaktmissioner til berørte regeringer i Mellemøsten-spørgsmålet samt initiativerne til økonomiske forholdsregler i anledning af invasionen i Afghanistan, Iran-krisen, situationen i Polen og Falklands-konflikten.

I mange tilfælde skønnes det ikke muligt, nødvendigt eller ønskeligt at nå til en fælles Ti'er aktion. Det betyder ikke, at de Ti's arbejde har været forgæves. De fælles analyser, der måtte være iværksat i anledning af en international situation eller af et konkret udenrigspolitisk problem, medfører ofte et sammenfald i de Ti's vurderinger. Selvom disse analyser ikke munder ud i en egentlig fælles aktion viser erfaringen, at hvert af EF-landene, når de optræder individuelt, vil tale med nogenlunde samme røst.

Som nævnt råder EPS - i modsætning til andre lignende internationale samarbejdsfora - ikke over noget internationalt sekretariat. De organisatoriske og administrative opgaver varetages af formandskabet. Udviklingen af EPS har imidlertid medført et stærkt øget pres på udenrigsministeriet i det land, der har formandshvervet. Formandskabet har ansvaret ikke blot for tilrettelæggelsen af EPS-møderne, men har som hovedregel også den udfarende kraft med hensyn til udarbejdelsen af forslag til tekster til Ti'er-erklæringer, taler og indlæg i internationale organisationer, svar på spørgsmål fra medlemmer af Europa Parlamentet og

oplæg til politiske analyser. Endvidere påhviler det som hovedregel formandskabet at sikre kontakterne til tredielande.

Allerede i Københavns-rapporten konstateredes det, at disse opgaver udgjorde en stigende belastning, og at formandskabet derfor kunne ty til andre medlemslande med henblik på bistand til varetagelsen af særlige opgaver.

I forbindelse med forberedelsen af London-rapporten overvejede man påny tidligere fremlagte tanker om at indføre en eller anden form for sekretariat inden for EPS i lyset af formandskabets stigende arbejdsbyrde bl.a. som talsmand i Europa-Parlamentet og i kontakter med tredielande. Resultatet blev imidlertid, at fordelene ved et sådant apparat - hvor beskeden det end måtte være - ikke skønnes at opveje ulemperne, eller snarere risikoen for, at et værdifuldt element ved EPS skulle blive udvisket. Det, der er særligt karakteristisk ved EPS og som værdsættes især på politisk niveau, er den direkte kontakt mellem udenrigsministrene og deres embedsmænd, herunder at grundlaget for EPS-arbejdet udarbejdes af de EPS-aktører, der har den direkte internationale berøringsflade, erfaringen samt ansvaret for udmøntningen af EPS. Den direkte og regelmæssige kontakt mellem de umiddelbart berørte aktører er formentlig også forklaringen på et andet særtræk ved EPS i modsætning til andre tilsvarende fora: Den fri dialog, især mellem ministrene, i modsætning til de forbedrede indlægs debatform. Både inden for NATO, Europarådet og ved de nordiske udenrigsministtermøder har man - inspireret af de gode erfaringer fra EPS - søgt at indføre en mere ubundet dialog bl.a. ved at reducere det internationale maskineris og de nationale embedsmænds tilstedeværelse og rolle ved visse møder. Dette skal have ført til større interesse fra udenrigs-

ministrenes side i aktiv deltagelse i arbejdet også i disse fora.

Udfaldet af overvejelserne om et »EPS-sekretariat« fandt udtryk i følgende afsnit i London-rapporten, som samtidig afspejler ledetråden i EPS' arbejdsform:

»Som resultat heraf er det blevet ønskeligt at styrke organisationen af det politiske samarbejde, sikre dets kontinuitet og yde en operationel støtte til formandskabet, uden dog at formindske den direkte kontakt, pragmatisme og økonomi, som er blandt hovedfordelene ved det nuværende arrangement«.

De Ti indskrænkede sig derfor til en vedtagelse om, at det forudgående og efterfølgende formandskab hver stiller en medarbejder til rådighed for det siddende formandskab til aflastning af dets varetagelse af administrative og organisatoriske funktioner. Disse embedsmænd forbliver ansat i deres nationale udenrigsministerier og indgår i staben på deres ambassade i formandskabshovedstaden. De står til rådighed for formandskabet og arbejder under dets ledelse. Det drejer sig i praksis oftest om noget yngre embedsmænd, der således også opnår et nyttigt direkte indblik i, hvorledes der arbejdes i de andre EF-landes udenrigsministerier.

Ved kontakter med tredielande bistår det siddende formandskab i visse tilfælde af det foregående og kommende formandskab (den såkaldte troika-formel) bl.a. for at sikre en vis kontinuitet.

Spørgsmålet om forholdet mellem EPS og EF har været bragt på bane ved flere lejligheder i nyere tid - især i den danske politiske debat.³⁾ Herom hedder det allerede i Københavns-rapporten:

»Det politiske samarbejde, som på interguvernmentalt plan behandler udenrigspolitiske problemer, er adskilt fra den kommunautære aktivitet, som er baseret på de juridiske forpligtelser, som med-

lemsstaterne har indgået i medfør af Rom-traktaten; det føjer sig hertil. Begge former for samarbejde har til formål at bidrage til udviklingen af den europæiske enhedsproces«.

Selvom der er tale om to forskellige og adskilte former for samarbejde, er der i praksis ofte behov for en tæt koordinati-on af drøftelserne i de to fora. Forhandlinger og beslutninger i det ene forum påvirker hyppigt forhandlinger i det andet. I visse tilfælde skal beslutninger truffet i EPS føres ud i livet gennem det økonomiske samarbejde. Det gælder f.eks., når man i EPS-regie drøfter de politiske aspekter af forslag om økonomisk bistand til tredielande. Som eksempler kan nævnes EF's fødevarebistand til Polen og den økonomiske bistand til Centralamerika fra EF. Det samme gælder, hvis de Ti beslutter at anvende økonomiske sanktioner som en politisk tilkendegivelse f.eks. fastfrysning af associeringssamarbejdet med Grækenland under oberst-regimet og blokering af finansprotokollerne med Tyrkiet og Israel. Omvendt kan det også konstateres, at et økonomisk samarbejde kan være banebrydende for politisk samarbejde f.eks. samarbejdet med ASEAN-landene. I visse tilfælde er et internationalt problemkompleks så sammenvævet af økonomiske og udenrigspolitiske aspekter, at en løbende snæver koordination er påkrævet. Det gælder f.eks. CSCE-processen, FN's havretskonference og Den euro-arabiske Dialog.

Den regelmæssige koordinering mellem de to samarbejdsområder påhviler i første række formandskabet. Det er derfor en ubetinget fordel, at vekselrytmen i formandshvervet inden for EPS og EF er den samme. Hertil kommer, at EF-kommis-sionens deltagelse i EPS-møder på alle niveauer er af stor værdi for den nødvendige koordination mellem de to fora. For

en ordens skyld bemærkes, at kommissionens rolle i EPS ikke blev ændret ved London-rapporten, der alene fastslår den hidtidige praksis, herunder at kommissionens observatør under EPS-møder alene kan udtale sig om spørgsmål, der vedrører EF's kompetenceområde. Kommissionen, der på embedsmandsniveau repræsenteres af generalsekretæren eller hans nærmeste medarbejdere, modtager de Coreu-telexer som er relevante for kommissionens deltagelse i EPS-møderne.

Formandskabets udenrigsminister aflægger en gang om året en beretning til Europa-Parlamentet om udviklingen inden for EPS, der udgør en bekvem samlet oversigt til brug for offentligheden. Kontakterne med Europa-Parlamentet har i øvrigt form af fire årlige samråd med parlamentets politiske udvalg, svar på spørgsmål om EPS og de taler, som formandskabet holder ved begyndelsen og slutningen af hver formandsperiode. Endvidere konstateres det i London-rapporten, at formanden for Det europæiske Råd nu vil fremsætte en erklæring til Parlamentet efter et møde i Det europæiske Råd. Tanken herom rejste oprindeligt vanskeligheder på grund af den franske præsidents forfatningsmæssige status, idet han ikke er politisk ansvarlig over for den franske parlamentariske forsamling.

II. Resultater og perspektiver

Efter indledningen af EPS i 1970 opnåedes der relativt snart enighed om fælles grundholdninger til de fleste udenrigspolitiske spørgsmål af større betydning for alle EF-landene.⁴⁾ Det gjaldt især inden for CSCE-processen, hvis resultater i høj grad har været præget af de Ti's initiativer. Men også i Mellemøstspørgsmålet har EPS tjent som drivkraft for en udvikling i progressiv retning af EF-landenes

politik. Henimod slutningen af halvfjerdserne og samtidig med den stagnerende økonomiske udvikling i Europa og i verdensøkonomien syntes EPS at miste sin dynamik. EPS tenderede snarere mod blot at reagere på udefra kommende begivenheder end at forsøge at påvirke disse gennem konkrete, fælles initiativer. Som en britisk iagttager bemærkede: »It was either too early or too late for EPC to take action«.

Efter årsskiftet 1979/80 fandt der imidlertid en bemærkelsesværdig aktivering sted inden for EPS, især efter forværringen af Øst-Vest forholdet i forbindelse med kriserne i Afghanistan og i Iran og med hensyn til konflikten i Mellemøsten. Dette var og er så meget desto mere påfaldende set på baggrund af de vanskeligheder, som har karakteriseret det kommunautære samarbejde i den samme periode i anledning af den økonomiske verdenskrise og EF's interne budget- og landbrugsproblemer.

Forklaringen skal bl.a. søges i, at der med det stigende sammenfald af interesser og grundholdninger i en lang række internationale spørgsmål blev skabt en selvforstærkende proces, hvorved EF-landene efterhånden erkendte, at en konkret fælles udmøntning af deres grundholdninger gav dem større vægt, end hvis de havde optrådt individuelt. Hertil kom et voksende behov for at identificere de særlige europæiske interesser og synspunkter, som meldte sig med stigende kraft i takt med forværringen af forholdet mellem de to supermagter.

Denne udvikling kom f.eks. klart til udtryk i EF-landenes forslag af 19. februar 1981, der havde som mål at bidrage til en løsning af Afghanistan-problemet gennem tilvejebringelsen af et neutralt og alliancefrit Afghanistan. Forslaget blev fulgt op af Det europæiske Råd, der i juni 1981

fremlagde en plan om en to-faset international konference med det mål at bringe den fremmede intervention til ophør og at etablere garantier med henblik på at forhindre lignende interventioner i fremtiden. Forslaget ligger endnu på bordet og overvejes bl.a. af Den islamiske Konference. De Ti har omvendt støttet forslag til en fredelig løsning fremlagt af islamiske og visse andre lande.

EF-landenes afbalancerede sanktionspolitik over for Iran var ikke blot udtryk for en selvstændig vesteuropæisk fordømmelse af en åbenbar krænkelse af international ret, men var samtidig en måde at vise forståelse for Irans ret til selv at bestemme landets fremtid.

Venedig-erklæringen af 13. juni 1980, der var en kulmination på flere års udvikling i de Ti's holdning til Mellemøst-problemet, afspejlede EF-landenes ønske om at bidrage til løsningen af en alvorlig konflikt i Europas nærhed. Erklæringen bygger på to hovedprincipper, retten til eksistens og sikkerhed for alle stater i området, inkl. Israel, og selvbestemmelsesretten for palæstinenserne.

Erklæringen og dens opfølgning gennem den luxembourgske og senere den hollandske udenrigsministers kontaktmissioner til alle konfliktens parter var ikke ment som noget alternativ til Camp David-processen, men som et forsøg på i det herskende dødvande at give fredsprocessen fornyet fremdrift, at virke som en art katalysator i denne proces. Det er på denne baggrund, at de Ti bl.a. støttede fire medlemslandes deltagelse (Frankrig, Holland, Italien og UK) i Sinai-fredsstyrken efter Israels tilbagetrækning fra området i april 1982. De Ti's dybe bekymring for konflikten i Libanon skal ses i lyset af den nære sammenhæng med Mellemøst-problemet.

De Ti's holdning med hensyn til udvik-

lingen i Polen var baseret på Helsinki-slutakten. Kombinationen af politiske signaler i form af selektive sanktioner over for USSR og økonomisk hjælp samt fødevarebistand til Polen afspejlede den faste, men samtidigt nuancerede holdning, som de Ti fandt påkrævet i denne komplekse og sensitive situation.

Argentinas invasion af Falklands-øerne i april 1982 fremkaldte straks en fordømmelse fra de Ti sammenkoblet med en opfordring til en diplomatisk løsning af konflikten. Kort efter indførte de Ti en række økonomiske sanktioner mod Argentina. Formålet var ikke blot at vise solidaritet med det berørte medlemsland UK, men især også at forsøge at hindre en væbnet konflikt mellem Argentina og UK.

Denne række eksempler på EPS-initiativer har på en mere markant måde demonstreret EF-landenes vilje og evne til at spille en mere europæisk rolle ud fra deres egne specielle politiske forudsætnin-ger og muligheder for at agere. Dette indebærer ikke et ønske om en egentlig ændret placering i Øst-Vest forholdet men vidner snarere om en erkendelse af, at de Ti kan og bør virke med andre, især politiske midler for den vestlige målsætning, de har fælles med USA.⁵⁾ Fra amerikansk side har man i den senere tid vist øget forståelse for de europæiske synspunkter. Præsident Reagans fredsplan af 1. september 1982 var i høj grad inspireret af de Ti's synspunkter. Også den amerikanske CSCE-politik er blevet udformet under indtryk af de Ti's holdning. Men den transatlantiske uenighed f.eks. i anledning af sagen vedr. gasledningen fra USSR illustrerer på en gang vigtige nuance-forskelle mellem USA's og de Ti's tilgang til internationale problemer og behovet for en udbygning af den transatlantiske dialog.

Som en følge af den stigende markering af en mere uafhængig europæisk identitet har tredielande efterhånden indstillet sig på at betragte EF og EPS som en enhed og forventer, at de Ti optræder samlet i internationale spørgsmål. Dette ligger et vist pres på EF-landene til at levere en fælles holdning - en forventning, der ikke altid kan indfries.

Interessen for EPS er især fremherskende i andre vesteuropæiske lande, specielt i Norge, der har fået en særlig kontaktordning med EF-landene.⁶⁾ I en rapport om Europarådets fremtidige rolle, udarbejdet af den østrigske udenrigsminister i egenskab af formand for ministerkomiteen, peges der på konkrete forslag til en intensivering af kontakterne mellem EPS og Europarådet. De Ti har reageret positivt såvel på dette forslag som på oplæg fra andre lande som f.eks. Japan, der også har ønsket en tættere kontakt.

Jævnside med de øgede kontakter kan der registreres et voksende sammenfald mellem de Ti's synspunkter og allierede eller ligesindede landes holdninger i internationale spørgsmål.

De Ti hilser den voksende interesse for EPS velkommen, men erkender naturligvis, at ingen af de store internationale problemer kan løses uden om supermagterne. De Ti har ingen ambitioner om - og heller ingen muligheder for - at blive en tredje supermagt. Til gengæld søger de - og har også haft et vist held hermed - at fremføre deres selvstændige synspunkter i en debat, der hidtil har været monopoliseret af de to supermagter.

De Ti's udsigter til at øve indflydelse er selvsagt størst i forholdet til den vestlige partner USA. Bestræbelserne på at opnå en gensidig forståelse for synspunkterne på hver side af Atlanten har været præget af visse vanskeligheder ved at finde en egnet kommunikationsform mellem EPS

og USA. Disse vanskeligheder synes nu på vej til at blive overvundet - og har i takt hermed også ført til en større transatlantisk forståelse.

Under det seneste danske formandskab i 1982 blev der for første gang afholdt et såkaldt troikamøde mellem på den ene side en højtstående embedsmand fra State Department og på den anden side formandskabets politiske direktør ledsaget af de politiske direktører fra det foregående og det efterfølgende formandskab. Senere er tilsvarende møder blevet afholdt.

EPS kan spille en rolle ikke blot gennem en sådan direkte påvirkning af USA, men også ved den vægt, de fælleseuropæiske synspunkter får under de vigtige konsultationer inden for NATO om Øst-Vest forholdet.

Det må formentlig forventes, at den europæiske røst vil blive forstærket under alliansens politiske konsultationer. EPS befatter sig i stigende grad med de politiske - og økonomiske - aspekter af sikkerhedsproblemerne. Visse af EF-landene ville formentlig hilse det velkommen, om de sikkerhedspolitiske drøftelser inden for EPS kunne udvides. Andre har modsat sig en sådan udvikling. Det gælder ikke blot Danmark. Også Irland er som følge af sin neutralitetspolitik modstander af, at de sikkerhedspolitiske EPS-drøftelser bevæger sig over i militær- og forsvarspolitiske drøftelser.

En udvidelse af det sikkerhedspolitiske debatfelt vil også skabe stigende vanskeligheder for allierede partnere, der ikke deltager i EPS, især for Norge.

Ønsket om at udbygge de sikkerhedspolitiske drøftelser hos visse EF-lande er for ganske nylig blevet bekræftet ved oplysningen om, at der i efteråret 1984 forventes indkaldt til et forsvarsministermøde i Vestunionen for første gang i dennes historie. Western European Union

(WEU) blev oprettet som en europæisk forsvarspagt i 1948 og består - efter udvidelsen med Forbundsrepublikken Tyskland i 1956 - af de seks oprindelige EF-lande og UK. Det er næppe nogen tilfældighed at vække netop WEU af den dvaltilstand, unionen har befundet sig i stort set siden oprettelsen. De EF-lande, der ikke er medlemmer af WEU - Danmark, Grækenland og Irland - er nemlig samtidig de lande, der hidtil har været mest betænkelige ved en udbygning af de sikkerhedspolitiske drøftelser i EPS-regie.

Såfremt det måtte vise sig, at de europæiske sikkerhedspolitiske drøftelser får bedre vækstbetingelser i et forum som WEU, vil det stille et land som Danmark over for noget af et dilemma. Dersom man fra dansk side blot accepterer denne udvikling - og måske hilser den med tilfredshed - vil man til gengæld risikere med tiden at miste muligheden for at øve indflydelse på den europæiske sikkerhedspolitiske debat.

Om ikke andet vil en sådan udvikling måske kunne føre til, at de danske politiske partier i stedet for overvejende at drøfte EPS' arbejdsformer - som under den seneste folketingsdebat i januar 1982 -snarere befatter sig med spørgsmålet om Danmarks reelle sikkerhedspolitiske interesser, om hvem vi har interessfællesskab med og om hvor disse interesser bedst forhandles.

En reaktion må vel bl.a. bero på de almindelige forestillinger man fra dansk side må gøre sig om den vestlige forsvarsalliances fremtid i lyset af ønskerne om udviklingen inden for EPS. I den forbindelse kan der peges på visse helt generelle parametre, som formentlig kan have en vis betydning.

Hvis fremtidens NATO er en multilateral alliance bestående af ligeværdige partnere vil sameksistensen af EPS og ameri-

kanske ambitioner om fortsat at spille en altdominerende rolle være vanskelig at forestille sig, måske ligefrem en selvmodsigelse. EPS vil i hvert fald være et fremmedelement i en hierarkisk opbygget alliance med USA i spidsen.

Omvendt, hvis NATO snarere ønskes udviklet i retning af en to-polet amerikansk-europæisk alliance, er EPS et naturligt og måske endda nødvendigt element.

I den forbindelse vil det være et centralt spørgsmål, om NATO skal forblive en snæver forsvarsalliance, der koncentrerer sig om militær- og forsvarspolitiske aspekter af sikkerhed, eller om NATO-drøftelserne bør justeres i retning af et bredere sikkerhedspolitisk koncept.⁷⁾

At den kommende europæiske sikkerhedspolitiske debat overvejende finder sted i WEU, gør ikke EPS overflødig; men i det omfang WEU's medlemmer på forhånd fasttømmer sikkerhedspolitiske synspunkter af interesse for Europa vil det være vanskeligt for Danmark at øve indflydelse på deres udformning.

Fodnoter:

- 1) En dansk oversættelse af de tre dokumenter er optrykt i *Teksterne til Det politiske Samarbejde (EPS)* udgivet af EF-kommissionens Københavnskontor i april 1982.
- 2) De såkaldte Gymnich-møder, opkaldt efter Gymnich Slottet i Forbundsrepublikken Tyskland, hvor det første møde af denne type blev afholdt i 1974.
- 3) En forklaring på, at den danske politiske debat snarere har drejet sig om EPS' arbejdsformer end om dets indhold findes i lektor Christian Thunes artikel »Denmark - the European Pragmatist« i værket *National Foreign Policies and European Political Cooperation* published for the Royal Institute of International Affairs by George Allen and Unwin, 1983. Se endvidere Peter Brückner »Socialdemokratiets udenrigspolitik« i *Ny Politik* nr. 6 af juni 1982, samt folketingsdebatten om EPS jfr. *Folketingets forhandlinger* p. 807 ff.
- 4) Se udenrigsministeriets *Fact Sheets* om EPS, senest udgivet i anledning af det tredje danske formandskab i 1982, hvori der gøres rede for de Ti's grundholdninger i de væsentligste internationale spørgsmål.
- 5) *Politiken* af 10.3.1984 refererer fhv. statsminister Anker Jørgensen for flg. udtalelse under mødet i Socialistisk Internationale i Luxembourg den 9. marts 1984:
»Til forskel fra stormagterne har de fleste politiske partier i Europa anlagt en selvstændig vurdering, der ikke er farvet af hverken overdreven kommunistforskrækkelse eller doktrinær leninisme. Når Europa og EF-landene har indtaget en anderledes holdning, er det udtryk for, at det demokratiske system er blevet styrket, især sammenlignet med vor historie i dette århundrede.«
- 6) Der er i Norge udkommet et fyldigt kommenteret oplysningsmateriale om EPS. Der kan bl.a. henvises til *Europa eller USA - Må Norge vælge i 80-årene?* af Bent Bull og Sverre Jervell, Universitetsforlaget 1982; *Norges sikkerhed og europæisk udenrigspolitik i 1980-årene*, Rapport fra Europa-bevægelsen i Norge, juni 1980 og *Det europæiske politiske samarbeid* af Grethe Værnø, hefte udgivet som led i Atlanterhavskomiteens serier, 1982.
- 7) Se Nikolaj Petersen, »Kontinenter i drift? Vesteuropa og NATO-samarbejdet i 1980'erne« i *Politica* nr. 3, 1982.